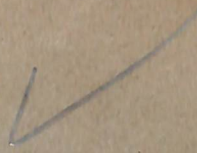

2376

5940

117
/

Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Գ Ի Ր

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՀԱՇՈՒՈՑ ՔՆՆԻՉ

ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎՈՑ

ՄԱՏՈՒՑՈՒԱԾ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎԻՆ

1909 Մայիս 22ի ԻԱ. Ախսիկ

Կ. ՊՈԼԻՍ

ՏԳԱԿՐ. Յ. ԱՍՏՏՈՒՐԵԱՆ ԵՒ ՈՐԿԻՔ

1909

13776

2376

Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Գ Ի Ր
Ե Ր ՈՒ Ս Ա Ղ Է Մ Ի Հ Ա Շ ՈՒ Ո Ց Ք Ն Ն Ի Չ
Խ Ո Ր Հ Ր Դ Ա Ր Ա Ն Ա Կ Ա Ն Յ Ա Ն Ձ Ն Ա Ժ Ո Ղ Ո Վ Ո Ց

Մ Ա Տ ՈՒ Ց ՈՒ Ա Ծ

Ա. Զ. Գ. Ա. Յ. Ի. Ն. Ե. Ր. Ե. Ս. Փ. Ժ. Ո. Ղ. Ո. Վ. Ի. Ն.

1909 Մայիս 22ի ԻԱ. Ախսիկն

Բարձրագնորհ Տեղապահ Ա. Հայր, Նախագահ

Տիար Ա. Տեմապետ Ազգ. Երեսփ. Ժողովոյ

Երեսփոխան Հարք եւ Տեարք,

Պատկառելի Ժողովոյդ 1908 Դեկտեմբեր 5ի 10րդ նստին մէջ ընտրեալ Երուսաղիմայ հաշուոց Գննիչ Յանձնաժողովս՝ Ամենապատիւ Տ. Մատթէոս Իզմիրեան Արքեպիսկոպոսի, Կ. Պոլսոյ Պատրիարքին, 8 Դեկտ. 1908 թուական գրութեամբ ի պաշտօն հրաւիրուած և 23 Դեկտ. 1908ին իւր աշխատութեանց սկսելով իւր քննութիւնն աւարտած՝ կողգայ ներկայացնել իւր Տեղեկագիրը Պատ. Ժողովոյդ:

Յանձնաժողովոյս եօթն անդամներէն Երուանդ էֆ. Գարսեան առաջին մէկ քանի նիստերուն միայն ներկայ գտնուելէն վերջ իւր անձնական տկարութեանը պատճառաւ հրատարականը մատուցած է և անոր տեղ ուրիշ անդամի մը ընտրութիւնը կատարուած չ'ըլլալով՝ վեց անդամներ միայն աշխատակցած են և ներկայ Տեղեկագիրս իւր եզրակացութիւններով միաձայնութեամբ ընդունած և ստորագրած են:

Խնդրոյն կնճռոտ հանգամանքը և լուսաբանութեան կարօտ բազմաթիւ քննելի կէտեր երկարեցին Յանձնաժողովոյս աշխատութիւնը, որ սակայն կրնար աւարտած ըլլալ

աւելի կանուխ՝ եթէ ծանօթ քաղաքական դէպքեր վրայ հասած չ'ըլլային:

Թէպէտ և իւր քննելիք հաշուոց ո՛ր թուականէն ո՛ր թուականը լինելը իրեն պաշտօն տուող Ազգ. Պատկառելի Ժողովդ չէ սահմանած, սակայն խնդրոյն ընդարձակութիւնը, պարագաները և մասնաւորապէս այս քննութեան պատճառները ու օրինական հանգամանքները նկատի առնելով՝ Յանձնաժողովս կարծեց իրաւունք ունենալ իւր քննութիւնները տարածելու նաեւ այն հաշիւներուն վրայ որոնք չ'էին վաւերացած տակաւին Պատկ. Ժողովէդ ըստ օրինի, ինչպէս նաեւ կարծիք յայտնելու այնպիսի գործողութեանց վրայ որոնք թերեւս վաւերացեալ հաշիւներու թուականներուն մէջ տեղի ունեցած են և որոնց մասին անկարելի էր լռելեայն անցնիլ:

Ոչ-վաւերացեալ հաշիւները կը վերաբերին 1893—1905 երկուստասանամեայ շրջանին ինչպէս նաեւ 1905—1908 եռամեայ վերջին շրջաններուն:

Յանձնաժողովս իւր աշխատութեան և քննութեան հիմ ունեցաւ պաշտօնաթուղթեր, հաշուեմտերեր, տեղեկագիրներ և վաւերա-

13776

Երուսաղէմ, 13 ապրիլ 1883

Ամենապատիւ և բարեխնամ
Սրբազան Հայր,

Այս շաբաթ ընդունեցի Ձեր Բարձր Սրբազանութեան մարտ 31 Օրհնագիրը, ինչպէս նաեւ անցեալ շաբաթ ընդունած էի մարտ 24 թուականաւ գիրը, և կարեւոր գրելիք մը չ'ունենալով՝ պատասխանը այս շաբթուան թողած էի:

Կիրակոսի մուրհակի հաշտոյն դրամ չ'կրցի ղրկել՝ Աստուծով ի մտոյ կը ղրկեմ: Մարաշի Թարութիւնի պէտք եղածն խօսեցայ Ձեր Սրբազանութեան կողմէ: Գալով հանգուցեալ Իսահակ Եպիսկ. ի սենեկի բացման խընդորոյն՝ կը վստահացնեմ Ձեր Սրբազանութիւնը որ ամենէն դիւրին և զգուշաւոր եղանակն ընտրած էինք. հարկ եղած բոլոր զգուշութիւնները ի գործ դրուած էին՝ որոյ համար կանխաւ արդէն գրած եմ, և պէտք է ըսել որ դիտմամբ ներհակեցայ Տնօրէն Ժողովէն դուրս մարդ ընդունելու հանգուցելոյն սենեակը, որպէս զի դիպուածաւ նոր չիփթութեան մը տեղի չ'տրուի, վասն զի կը կասկածէի ցուցակը կամ չէ՞մէ՞էի մէջ կըլլայ և կամ գրպանին մէջ, բայց գոհութիւն Աստուծոյ որ բան չ'եւաւ, որով ոչ ոք բան չ'հասկըցաւ, իսկ Ձեր նամակները՝ յոս գրած էիք որ Երկաթուղեաց քրքերը հանելով ինձ որոշել տալու ելածները, Թարութիւն Սրբազանը պահեց, ամէնը 2 կամ 3 նամակ եմ, գուցէ Ձեզ ղրկած է զանոնք, եթէ չէ ղըրկած՝ դուք գիտէք:

Նա գիտէր քեւ անոր մէջ յիշած քրքերը Ձեր անձնական քրքերն են. գալով սարաձայնութեան զոր կը կասկածիք քեւ տեղի կուցնեայ՝ Ձեր Սրբազանութիւնը կրնայ վստահ ըլլալ քեւ իմ կողմանէ ոչ ոք կրնայ բան իմանալ, մանաւանդ քեւ քեւ պարագաներու մէջ օգնեցի Սահակ Սրբազանին որ Թարութիւն Սրբազանի ակնաբերութեանց առջեւ կը տեսնուար եւ կասկածելի դիմելու մէջ կիցնար: Հետեւաբար երկուրէ տեղի չ'կայ. ուրիշ բան չ'եւաւ հանգուցելոյն սենեակէն, ինք արդէն քանիցս յայտնած էր որ սենեակը բան պահած չէ, միայն կասկածելին ցուցակն էր՝ զոր նոյնպէս գանձատուեր պահած ըլլալու է. ինձմէ՛ ելած քիւրն ուզած էր եւ ես ալ քրքի մը վրայ գրելով իրեն տուած էի՝ զոր կերելի ցուցակին հետ վարը պահած է, որովհետեւ քրքերուն մէջ չ'գտայ:

Աչքեանի կալուածոց հէօճէթները՝ հէօճէթներու դարանին մէջ պահեցինք: Արդէն յաջորդաբար տեղեկութիւն հաղորդած էի Ձեր Սրբազանութեան, այս գրածներս ալ կրկնութիւն են, բայց Ձեր հրամանը կատարելու համար գրեցի՝ ի միամտութիւն: Ձայս եւս կը յաւելում քեւ հանգուցեալը ժամանակի մ'ի վեր կ'զգար իր մտաւոր մահը՝ ուսի ամէն զգուշութիւնը բրած է, այս պատճառաւ սենեակը բան չ'էր պահեր. իսկ ինձ յայտնածները այս է քեւ Գանձատուէն հանուած դրամով գնած են այն քրքերը եւ Արգեան կալուածները: Այսպէս Ձեր Սրբազանութեան գրութեան ամէն կէտերուն պատասխանելով կը յուսամ քեւ Ձեր Սրբազանութիւնը գոհ պիտի ըլլայ՝ եղած զգուշաւորութեան: Ընդ սին կարծիք կը յայտնեմ խոնարհաբար որ պատճառական գործողութեանց այն մասն որ հանգուցելոյն սենեակին ելին. կը պահանջի՝ վերջացած համարուի եւ պատճառական նամակաց նիւթ չը մատակարարէ, վասն զի տեսակ մը հակասութիւն յառաջ բերելով Փոխանորդ Սրբազանին կասկած եւ սրտեղութիւն կը պատճառէ:

Ըստ հրամանիդ՝ ընդ գրոյս կը վերադարձնեմ Ձեր Սրբազանութեան մարտ 31 նամակը ի միամտութիւն:

Յառաջիկայ Ս. Զատիկի առթիւ ի շնորհաւորութիւն կը մատչիմ ի համար Ս. Աջոյդ:

Մնամ Բ. Սրբազանութեանդ Ս. Օրհնութեան կարօտ՝

Խ. Որդի
Ղ. Կ. ՄԱԳՍՈՒՏԵԱՆ

1889 Յուլիս 3, Նիս Ե.

Գոյք եւ հաշի Պատրիարքարանի եւ Եսայի Պատրիարքի

Ս. Պատրիարքը յայտնելով որ՝ թէեւ տեսած է Պատրիարքարանի գոյքի ցուցակը, և անոր մէջ նշանակեալները իրեն յանձնուած են, բայց ի դրամներէն և արժեթուղթերէն, սակայն փափաքելով մանրամասն տեղեկութիւն ստանալ, հարցուց թէ՛ ինչպէս կարգադրուած էին այդ ամէնը, և թէ՛ ինչ արդիւնք ունեցած է հանգուցեալ Եսայի Պատրիարքի թղթոց քննութիւնը:

Ս. Պատրիարք Հօր հրամանաւ տեղեկութիւն տրուեցաւ թէ՛ Պատրիարքարանի գոյքի արձանագրութիւնը և ցուցակագրու-

թիւնը կարգադրուած է համաձայն տրամադրութեան Միաբ. կանոնագրի, ինչպէս նոյն տեղեկագրի մէջ նշանակուած է թէ՛ արհեստական նիւթերն ու գործիքները տպարանի և ձուլարանի մասին մէջ տեղաւորուած են, թէ՛ դրամներն Ս. Աթոռոյն Դրամարկեղ հաշտոյն անցած և հանգուցեալ Եսայի Պատրիարքին անձնական արժեթղթերն իւր անձական հաշուետեարին հետ՝ Ելեմտից Տեսչին Դրամարկեղին մէջ պահուած են, թէ՛ հանգուցելոյն թղթերը և ձեռագրերը՝ Տնօրէն Խորհրդոյ մէջ մի առ մի քննուած են ըստ որոշման Խառն Յանձնաժողովոյ և անպէտ թղթակցութիւններն ոչնչացնելով՝ կարեւորներն պահուած են խորհրդարանի թղթակցութեանց մէջ, իսկ արհեստական (կալուանիզմի, արծաթագօծի, ոսկեգօծի, լուսանկարի և յն. և յն.) և քարոզի ու հաւաքածոյ գրուածները Պատրիարքարանի հիւսիսային սենեկի մէջ տալապին մէջ զետեղուած են, իսկ հանգուցելոյն թուղթերուն մէջ գտնուած կարեւոր մի քանի հին թուղթեր, հաշուետեար մը և հաշուական մասնաւոր գործողութեանց թղթի կտորներ, ամէնը միասին ամփոփելով և տեսնելով որ արժեթղթերու հաշտոյ կը պատկանէր, կնքոյ տակ պահուեցան՝ յետոյ ի պատեհ ժամու մանրազննին քննութեան ենթարկուելու համար, որք անցեալ տարի բացուելով՝ մասնաւոր քննութեան մը յետոյ նկատելով որ նոցա կարգադրութիւնը Ս. Պատրիարքի ներկայութեան պէտք ունէր՝ վերստին պահուեցան խորհրդարանի գրամարկեղին մէջ, ուր կը մնան ցարդ: Այս տեղեկութիւններէն զինի՝ Ժողովոյս Ատենապետը նոյն թղթերը հանելով ներկայեց Ժողովիս, ուր կարեւորներն մի առ մի կարդացուելէ և խնդրոյն իսկութեան և պարագայից ցաւօք սրտի տեղեկանալէ յետոյ՝ յանձնուեցան Ղ. Կ. Վարդապետին, որ նոյն թղթոց պարունակած հաշուին ամփոփումն պատրաստելով յաջորդ նստին Ժողովոյս ներկայացնէ:

Ատենադպիր Ատենապետ
(Գ. Կ. ԵՐԷՑԵԱՆ) (Ղ. Կ. ՄԱԳՍՈՒՏԵԱՆ)

1889 Յուլիս 7, Նիս Զ.

Հաշի Եսայի Պատրիարքի
Ներկայ նստին մէջ նախ նկատողութեան առնուեցան հետեւեալ խնդիրները.

Ա. — Արժ. Ղ. Կ. Վարդ.՝ նախորդ նստին մէջ իրեն քննութեան յանձնուած թղթոց և հաշտոյ մասին կատարած քննութեան արդիւնքը և հաշտոյն ամփոփումը (որոց մէջ մասն ենթադրական էր, վասն զի չ'ունէր կանոնաւոր հաշիւ և թուղթ) ներկայացուց, որոյ տարբերութիւնը անձանօթ և անյայտ կը մնար:

Ժողովը սոյն քննութեան արդիւնքէն և ստուգել վշտով համակեալ՝ ինքզինքը կատարեալ իրողութեան մը առջեւ տեսնելով, պատեհ ժամու թողուց մանրամասն քննութեամբ մը վերջնապէս կարգադրելու և պարագայից արձանագրելու սոյն խնդիրն, և առ այժմ իբրև նախապատրաստութիւն բաւականացաւ յանձնարարելով Գեր. Սահակ Եպիսկոպոսին, որ վերոյիշեալ անձանօթ և անյայտ տարբերութիւնը ի վեր հանելու համար մանրակրկիտ քննութիւնը կատարէ և արդիւնքը ներկայացնէ Ժողովոյս:

Ատենադպիր Ատենապետ
(Գ. Կ. ԵՐԷՑԵԱՆ) (Ղ. Կ. ՄԱԳՍՈՒՏԵԱՆ)

* * *

24 Նոյեմբեր 1889, Նիս ԼԸ.

Երկաթուղւոյ արժեքուղթ

Նախորդ նստին մէջ քննութեան տեսնուած ըլլալով Ս. Աթոռոյս պատկանեալ Ռուսիայի Երկաթուղւոյ արժեթուղթերուն այն տոպրակը, զոր հանգուցեալ Եսայի Պատրիարքը ի Պոլիս ուղեւորելուն առթիւ Տնօրէն Խորհրդոյ 1882 տարւոյ Ժ. նստին մէջ (ատենագրութիւնք՝ երես 153) հանգուցեալ Լուսարարապետ Իսահակ Եպիսկոպոսին յանձնած էր, այսօր ևս քննութիւնն եւ ցուցակաց ու արժեթղթոց բազմաթիւութիւնը շարունակուեցան եւ տեսնելով որ 2-3 արժեթղթերու տարբերութիւն մը կար, յանձնուեցաւ Գեր. Լուսարարապետին եւ Ելեմտից Տեսչին՝ վերստին բազմաթիւ մ'ընել, իսկ նոյն արժեթղթոց մասին ընելիք տնօրինութիւնն յառաջիկային թողուեցաւ:

Վասն Ատենադպիր Ատենապետ
(ԱՆԴՐԷԱՍ ՎՐԴՊ.) (Ղ. Կ. ՄԱԳՍՈՒՏԵԱՆ)

Յ — ՆՈՐ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆՔ

Սոյն անուան տակ ներկայացուած հաշիւները կը պատկանին 1890 թուականէն մինչև 1904 տարւոյ վերջը Երուսաղէմի եւ Յոպպէի մէջ կառուցեալ կալուածներուն շինութեանց համար՝ Տ. Ղեւոնդ Վրդ. Մագսուտեանի կողմանէ գանձուած եւ ծախսուած գումարներու, որոց ամփոփումն ըստ իւր հաշուեցոյցներուն հետեւեալն է.

Գ ա ն ձ ու մ ն ե ր

Ղրշ.	1248022	50	Միաբաններէ.
	315653	50	Նուիրատուութիւններէ.
	658546		Հողերու վաճառումէ.
	1065155		Նոր շինութեանց վարձքերէ.
	123730		Հանգուցեալ միաբանից յատկացեալ վարձքերէ.
	2172		Ս. Աթոռոյ մատակարարութեան հաշիւէն.

Ղրշ. 3413279

Վ ն ա ր ու մ ն ե ր

Ղրշ.	3428717		Նոր շինութիւնք, յաւելումներ, նորոգութիւններ.
	72258		Յաւելեալ շինուածանիւթեր.
	35952	50	Գնեալ գետնի գին.
	362519		Վճարեալ տոկոս.
	59479	50	Միաբաններու վճարած վարձարժէնքն եւ զեղչ եւ նպաստ.
	10000		Մեսրոպ Վրդ. Նշանեանի վերադարձուած.

Ղրշ. 3968926

Որով Տ. Ղեւոնդ Վրդ. Մագսուտեան կը պահանջէ ըստ իւր հաշուոյն

Ղրշ. 3968926 իւր վճարումները

3413279 իւր գանձումները

Ղրշ. 555647 իւր պահանջը

Ծանօթութիւնք եւ դիտողութիւնք վերոնկարագրեալ գումարներու մասին

Ա. Գանձումներ

1. Տ. Ղեւոնդ Վրդ. իւր հաշուեցոյցներուն մէջ ցոյց կուտայ թէ ի յիշատակ իրենց անուան կառուցանելի կալուածներու՝ միաբաններէ գանձուած է 1,248,022 1/2 Ղրշ. պայմանաւ որ ցորչափ իրենք ի կեանս եւ վարձքերը իրենց վճարուին եւ յետ մահու Ս. Աթոռոյ հասոյթ նշանակուին: Որովհետեւ սոյն պայմանաւոր նուիրատուութեանց քանակի մասին ցարդ ու է կողմէ դիտողութիւն եղած չէ՝ Յանձնաժողովս կ'ընդունի սոյն գումարի ճշտութիւնը՝ բացի 10000 Ղրշ.ի գումարէն զոր Ս. Աթոռոյ համարակալ Տ. Մեսրոպ Վրդ. չ'ընդունիր ո՛չ տուած եւ ո՛չ ալ ետ առած ըլլալը, այլ կը յայտարարէ թէ

իւր խնայողութիւններէ Տ. Ղեւոնդ Վրդ.ի փոխ տուած է միմիայն 21 լիրա, զոր յետոյ տոկոսով վերստացած:

Նկատելով որ սոյն 10000 Ղրշ.ը Տ. Ղեւոնդ Վրդ. իւր հաշուեցոյցներուն մէջ միւսնոյն ատեն թէ՛ մուտք եւ թէ՛ ելք նշանակած է՝ Յանձնաժողովս առանց հետամուտ ըլլալու ստուգել այն թագուն նպատակը՝ որ այս գործողութեան մէջ կը վերագրուի իրեն, յարմար դատեց սոյն 10000 Ղրշ.ը զեղչել թէ՛ գանձումներու եւ թէ՛ վճարումներու համարումներէ:

2. Նուիրատուութիւն անուան տակ ցոյց տրուած 315653 1/2 Ղրշ.ի գումարը վերոյիշեալ շինութեանց առթիւ զանազան բարեսէր անձանց կողմանէ նուիրուած է: Թէ՛ սոյն գումարին եւ թէ՛ վաճառեալ կալուածներէ եւ նոր շինութեանց վարձքերէ գանձուած գու-

մարներու ճշգրտութիւնը թէ՛ յ'երուսաղէմ եւ թէ՛ աստ կազմուած հաշուեքնիչ Յանձնաժողովներու կողմանէ առանց առարկութեան ընդունուած ըլլալով՝ Յանձնաժողովս ալ նոյնութեամբ կ'ընդունի:

3. Գալով հանգուցեալ միաբաններու յատկացեալ վարձարժիւններէ գանձուած գումարներու՝ Աղգ. Կեդր. վարչութեան կողմանէ յ'երուսաղէմ պատուիրակ զրկուած Գեր. Վահրամ Եպսկ. Մանկունիի եւ Արիս էֆ. Ֆէսեհանի մասնակցութեամբ կազմուած խառն Յանձնաժողովոյ տեղւոյն վրայ կատարած քննութեանէն ստուգուած է թէ վերոյիշեալ միաբաններու վախճանման թուականներէ վերջը Տ. Ղեւոնդ Վրդ. գանձած է 222,488 Ղրշ. որմէ հանելով յիշեալի նոր շինութեանց հաշուոյն վերոնշանակեալ 123,730

Ղրշ.ը կը մնայ 98,758 Ղրշ. զոր պարտի յանձնել Ս. Աթոռոյ Մատակին:

Յաւալի է դիտել տու թէ հանգուցեալ միաբանից գոյից եւ կարասեաց անկորուստ պահպանման եւ կամ նոցա վաճառմամբ գոյանալիք գումարները Ս. Աթոռոյ հասոյթ նշանակելու մասին Տնօրէն ժողովոյ կողմանէ ցոյց տրուած անտարբերութիւնը նաեւ տարիներէ ի վեր տեւած է հանգուցեալ միաբանից պատկանեալ վարձարժիւնները գանձելու խնդրոյն մէջ, այնպէս որ Տ. Ղեւոնդ Վրդ. առանց ու է մէկու մը հաշիւ տալու՝ զանոնք երկար տարիներ գանձած եւ ուզածին պէս ծախսած է:

Տ. Ղեւոնդ Վրդ. իւր տուած հաշուեցոյցներուն մէջ ցոյց կուտայ թէ հանգուցեալ միաբաններու վարձարժիւններու հաշիւէն դեռ կը պարտի.

Ղրշ.	2900	75	Բաղեչցի Պողոս պապայի	հաշուէն
	3084	50	Անդրէաս Վրդ. Միրզօեանի	»
	2592		Վանեցի պապա Մանուկի	»
	3842		Յակոբոս Վրդ. Յակոբեանի	»
	527	50	Խորէն Վրդ. Փորթուգալեանի	»
	1074		Կարնեցի Գրիգոր պապայի	»
Ղրշ.	14020.	75	Համագումար	

զոր վերագրեալ 98758 Ղրշ.էն հանելով՝ կուսնենանք 84737,25 Ղրշ.ի տարբերութիւն մը:

Սոյն տարբերութեան մասին Տ. Ղեւոնդ Վրդ.ի առարկութիւնները (տե՛ս երես 17 եւ 18 իւր 6 Մարտ 1909 թուական պատասխանագրոյն) երբեք գոհացուցիչ եւ ընդունելի չեն, հետեւեալ նկատողութիւններով.

Ա. — Կան գումարներ զորս ինք վերոյիշեալ պատասխանագրոյն մէջ կը մերժէ ընդունած ըլլալը (ինչպէս Բաղեչցի Ղարիպճան Աղա Շողիկեանի 24788 1/2 Ղրշ.ը, Ֆէսեհեցի Աւագ պապի 220 Ղրշ.ը) բայց մեծ օթէլի հաշուոյն մէջ անցուցած ըլլալով արդէն, հակասութեան մէջ կ'իյնայ:

Բ. — Շինութեան հաշուէն ու է պարտք չ'ունենալով վախճանած միաբաններէ ոմանց յատկացեալ վարձարժիւններէ իւր գանձած գումարները յետ մահու անոնց յիշատակին կալուածոց շինութեան յատկացուած ըլլալը կը յայտարարէ (ինչպէս Բաղեչցի Պողոս պապայի 13356 1/2 Ղրշ.ը, Վանեցի Մանուկ պապայի մահու ընէ վերջ անոր անուան յատկացուցած դուռ մաղաղայի 10,000 Ղրշ. փոխարժէքը եւյն. եւյն.) բայց ակնարկած շի-

նութիւնները կամ գոյութիւն չունին՝ ինչպէս վերոյիշեալ դուռ մաղաղան եւ կամ եթէ ունին՝ անոնց մասին ցարդ ու էիցէ հաշիւներկայացուցած չ'ըլլալով անձանօթ կը մընան, ինչպէս եւ վերոյիշեալ սոյն կալուածները՝ զորս կը յայտարարէ շինած ըլլալ Պողոս պապայի եւ Մարաչցի Յարութիւն Բէշիշեանի հաշիւներուն:

Ուստի սոյն նկատողութեամբ վերոնշանակեալ 84737 Ղրշ.ի տարբերութիւնը եւս պէտք է փնտռել Տ. Ղեւոնդ Վարդապետէ:

4. Մատակարարութեան հաշիւէն նոր շինութեանց հաշուոյն անցած 2172 Ղրշ.ը Յանձնաժողովս ընդունելի դատած է, նըկատելով որ գումարը ինքնին աննշան է եւ նոր շինութեանց մեծ մասին վարձքերն արդէն Ս. Աթոռոյ կը պատկանին:

Բ. Վճարումներ

1. Նոր շինութեանց եւ անոնց վրայ կատարուած յաւելումներու եւ նորոգութիւններու համար իւր հաշուեցոյցներուն մէջ Տ. Ղեւոնդ Վրդ.ի ծախք նշանակած 3,428

717 Ղր. ին 3,202,969 Ղր. ը յ'երուսաղէմ և 225,748 Ղր. ը ի Յոպպէ կատարած շինութեանց յատուկ է :

Սոյն շինութիւնք յ'երուսաղէմ տեղի ունեցած գայթակղութեանց և գտութեանց պատճառներէն ամենամեծը ըլլալուն կ'արժէ որ անոնց մասին Պատկառելի Ժողովոյդ քիչ մը ընդարձակ տեղեկութիւն տրուի :

Յ'երուսաղէմ նոր շինուած կալուածները որ կը բաղկանան 2 մեծ օթէլէ և անոնց տակը գտնուած 73 մաղաղա և խանութներէ, 7 մեծ եւ փոքր տուններէ, մէկ աղօրիքէ եւ ութ մաղաղաներէ՝ կառուցուած են պարիսպէն դուրս Յոպպէի ճամբուն վրայ գտնուած այն ընդարձակ գետնին վրայ, որ Մեծ Այգի կը կոչուի և որուն սեփականութեան իրաւունքը նախապէս դատի առարկայ եղած էր՝ ընդ մէջ Ս. Աթոռոյ եւ կարկուռի :

Այս կալուածներէն թիւ 86 Մեծ Օթէլին եւ անոր տակը գտնուած 37 Մաղաղաներուն համար Ղեւոնդ Վրդ. շինութեան զուտ ծախք ցոյց կուտայ 1,620,000 Ղր. եւ նորոգութեանց եւ յաւելմանց համար 53,293 Ղր. եւ թիւ 87 ա փոքր օթէլին եւ անոր տակը գտնուած 36 Մաղաղայ եւ խանութներու համար շինութեան զուտ ծախք 1,020,000 Ղր. եւ նորոգութեանց եւ յաւելմանց համար 28,113 Ղր. իսկ մնացեալ տուններուն եւ աղօրիքի եւ այլ շինութեանց համար 481,263 Ղր. :

Հակառակ Միաբ. Ժողովոյ կանոնագրին 31 Յօդուածի՝ որ կը տրամադրէ՝ թէ ամէն տեսակ շինութիւնք կատարուին՝ Տնօրէն Ժողովոյ որոշումը կայանալէ վերջ, վերոյիշեալ շինութիւններէն թիւ 8 Մեծ օթէլը ի բաց առնելով, միւսները կառուցուած են առանց ո եւ է պաշտօնական որոշումի, թէպէտեւ շինութիւնք տարիներու տեւողութեամբ ընդհանուր միաբանութեան ալքի առաջ և անոնց գիտութեամբ տեղի ունեցած ըլլալուն՝ չէ կարելի այս մասին ամբողջ պատասխանատուութիւնը ծանրացնել միմիայն Ելեւմտից տեսուչ Տ. Ղեւոնդ Վրդ. ի վրայ : Բայց օրինազանցութիւնը միայն ասոր մէջ չի կայանար. Տ. Ղեւոնդ Վրդ. յիշեալ շինութեանց յատկացեալ գումարները, որուն մէկ մասը եթէ միաբաններու անձնական դրամներն են՝ բայց մեծագոյն մասը կը բաղկանայ նուիրատուութիւններէ, վաճառեալ գետնի արժէքէ եւ Ս. Աթոռոյ եւ հանգուցեալ միաբան-

նից վարձարածիներէ, տարիներով գործածած է (1890էն մինչեւ 1905) առանց անոնց մանրամասն հաշիւը ներկայացնելու Տնօրէն Ժողովին եւ բաւականացած է միմիայն 1895 Փետր. 20 թուականին ներկայացնելով թիւ 86 Մեծ օթէլին և Յոպպէի մէջ կառուցած 4 մաղաղաներուն հաշուց մէկ ամփոփոյքը և յայտարարած է թէ տակաւին շինուելիք պահանքներ, կարգադրուելիք հաշիւներ եւ ուրիշ տեղեր գործածուած շինութեաները գտնուելուն պատճառաւ՝ անոնց հաշիւը որոշելէ՝ ճշդելէ եւ կարգադրելէ վերջն է որ պիտի ներկայացնէ յիշեալ 86 թիւ Մեծ օթէլին վերջնական հաշիւը. հաշիւ մը զոր ց'արդ չէ ներկայացուցած եւ որ կերեւայ թէ ներկայացնելիք ալ չունի, քանի որ Յանձնաժողովոյ տուած 6 Մարտ 1909 պատասխանագրոյն մէջ (երես 23) կը յայտարարէ թէ՝ սոյն հաշուց մանրամասնութիւնները պարունակող տոմարները քննուած եւ ընդունուած ըլլալով վանական վարչութեանէն եւ նախկին վարչական հաշուեքննիչ Յանձնաժողովին ալ ներկայացուցած՝ այլ եւս անոնց պէտք չունենալուն քովը չէ պահած որ կարենայ ներկայացնել :

Արդ՝ նկատելով որ Տ. Ղեւոնդ Վրդ. յիշեալ շինութիւններու ծախուց մանրամասնութիւնները պարունակող տոմարները չը ներկայացնեն եւ ի ձեռքին չունի արդարացուցիչ թուղթեր :

Նկատելով որ յիշեալ շինութեանց իւրաքանչիւրին ծախուց մասնակի համագումարները մեծ մասամբ կը բաղկանան կը գումարներէ՝ (Մեծ օթէլ 1,620,000 Ղր. փոքր օթէլ 1,020,000 Ղր.) ինչ որ լաւ գաղափար մը կազմելու չի ծառայեր ճշտութեան եւ իրականութեան աստիճանի մասին :

Նկատելով որ թիւ 86 Մեծ օթէլի շինութեան ծախքերը որ 1890 թուականէն մինչեւ 1895 տեւած եւ ըստ Ղեւոնդ Վրդ. ի հաշուոյն՝ վճարեալ տոկոսներով հանդերձ 1,851,728 Ղր. ի յանգած են, չէ կարելի Տնօրէն Ժողովոյ մի քանի ժամ տեւած մէկ նստին մէջ քննել, և թէ Տնօրէն Ժողովոյ վերոյիշեալ 20 Փետր. 1895 թուականի ստի տեսնագրութեանց մէջ այն հաշիւը քննուած եւ վաւերացուած ըլլալու մասին ո եւ է բացայայտութիւն չ'կայ, ինչպէս նաեւ չը կայ ի Յոպպէ կառուցեալ 4 մաղաղաներու հաշուց համար նոյն թուականաւ կայացած ուրիշ տեսնագրութեան մը մէջ :

Նկատելով որ Տնօրէն Ժողովոյ տեսնագրութեանց մէջ՝ բացի վերոյիշեալ կալուածներու շինութեանց հաշիւներու մասին եղած կցկաուր տեղեկութեանց, միւս բոլոր շինութիւններու հաշուց մասին ո եւ է տեղեկութիւն չէ գտնուած՝ Տ. Ղեւոնդ Վրդ. ի ներկայացուցած ծախուց գումարները կ'ընդունի ենթադրական՝ որով եւս անվաւեր :

Բայց որովհետեւ առ ի չգոյէ վաւերական տոմարաց եւ արդարացուցիչ թղթոց, ծախուց ընդունելի քանակը ճշդելու համար նախկին Ազգ. Վարչութեան որոշմամբ պէտք տեսնուած է՝ տեղւոյն վրայ ճարտարապետական քննութիւն կատարել, ուստի յանձնաժողովս ալ շինութեան ծախուց քանակի մասին իր հիմ կ'ընդունի ճարտարապետական գնահատումը :

Շինութեանց համագումար ծախքերէն՝ որ ինչպէս վերը ցոյց տրուած է՝ կը յանգին 3,428,717 Ղր. ի՝ 3,119,996 1/2 Ղր. ի շինութիւնք ճարտարապետական գնահատութեան ենթարկելով՝ 674,572 Քր. արժեցուցած են. բայց նկատելով որ ճարտարապետը աննախատեսելի եւ զանազան ծախուց փոխարէն միմիայն Մեծ օթէլի գնահատական արժէքը եղող 366,396 Քր. ի վրայ % 5ի հաշուով 18319 Քր. աւելցուցած, բայց միւս շինութեանց համար սոյն 5% ի յաւելումը չէ ըրած եւ նկատելով որ ամէն շինութեանց մէջ անխուսափելի եղող սոյն տեսակ ծախուց եւ փոփոխութեանց համար անհրաժեշտաբար հարկերն հինգ. եւ աւելի ծախք մը պեղի կունենայ, ուստի Յանձնաժողովս արդարութեան պարտք համարեց մնացեալ 308,176 Քր. ին վրայ 5% համեմատութեամբ 15,409 Քր. 60 սանդղիմ յաւելում մը ընել, որով ճարտարապետական գնահատմանց համագումարը կ'ըլլայ 708.300 Քր. 60 սանդղիմ գոր (4.40) Ղր. ի հաշուով ոսկի Ղր. ի վերածելով կ'ունենանք 3,116,522 1/2 Ղր. ի, սոյն գումարը բաղադատելով Տ. Ղեւոնդ Վրդ. ի ցոյց տուած 3,119,996 1/2 Ղր. ի վերագրեալ գումարին հետ՝ կունենանք միմիայն 3474 Ղր. ի տարբերութիւն մը, որ բաղադատմամբ վերոյիշանակեալ գումարներու մեծութեան, նշանակութեանէ զուրկ ըլլալուն՝ Յանձնաժողովս նոյնութեամբ ընդունելի դատեց Տ. Ղեւոնդ Վրդ. ի շինութեանց եւ փոփոխութեանց եւ յաւելմանց համար ծախք նշանակուած վերագրեալ 3,119,996 1/2 Ղր. ի գումարը :

2. — Նոր շինութեանց հաշուոյն մէջ Տ. Ղեւոնդ Վրդ. 35,952 1/2 Ղր. ի ծախք մը ցոյց կուտայ իբր գնեալ գետնի գին : Գիտնալով որ յիշեալ շինութիւնք՝ ամբողջովին Ս. Աթոռոյ սեփականութիւնը եղող հողերուն վրայ շինուած են՝ Յանձնաժողովս այս մասին քննութիւն կատարելով ստուգեց թէ յիշեալ 35,952 1/2 Ղր. ը նոր շինութեանց հաշուոյն հետ ո եւ է առնչութիւն չունի, այլ Տ. Ղեւոնդ Վրդ. Մեծ արտէն 914 կանգուն տեղ վաճառելով եւ անոր փոխարժէքը եղող 34,145 1/2 Ղր. ը առանց Ս. Աթոռոյ Սնտուկին մուտք նշանակելու կատարելապէս միեւնոյն գնով յանուն հանգուցեալ Եսայի Պատրիարքի հաշուոյն իբր գնուած ցոյց կուտայ Լիթթի մօտ այգիի մը բաժինները, որով սոյն գումարը Սնտուկին Ելից կողմն ալ չ'երեւիր : Ուստի եթէ ընդունելի ալ ըլլայ թէ սոյն երկու հողերու արժէքները մէկըմէկ կը փոխարինեն՝ անլուծելի կը մնայ վերոնշանակեալ 35,192 1/2 Ղր. ի գումարին նոր շինութեանց հաշուոյն ծախք նշանակելը, եւ հաշուակալութեան ամէն նրբութեանց հակառակ՝ զոր այս մասին ցոյց կուտայ Տ. Ղեւոնդ Վ., սոյն գումարը անոր բացարձակ պարտքը ըլլալէ չի դադրիր՝ որով զայն ալ պէտք է անցընել յիշեալին պարտուց կողմը :

Այս առթիւ Յանձնաժողովս դիտել կուտայ թէ Մեծ Արտէն սոյն 914 կանգուն գետնի վաճառումը, եւ Լիթթի մօտ ի յիշատակ հանգուցեալ Եսայի Պատրիարքի ծախու առնուած հողերու գնումը եթէ Տնօրէն Ժողովոյ գիտութեամբ եւ հաւանութեամբն ալ եղած ըլլան, ի նկատի առնելով երկու գումարներուն միջեւ իրենց ամենափոքր կոտորակներու մէջ համանման ըլլալը, կատարուած գործողութիւնը վերին աստիճան կասկածելի կը գտնէ :

3. — Նոր շինութեանց հաշուոյն ծախուց կողմը յաւելեալ շինութեաներու իբր փոխարժէք 72,258 Ղր. ի գումար մը ցոյց տրուած է :

Նկատելով որ՝ Տ. Ղեւոնդ Վրդ. չը կըրնար ճշդել թէ ո՞ր տեսակ շինութեաներէ ո՞րչափ աւելցած է :

Նկատելով որ՝ Մեծ Օթէլին շինութեաներու արժէքը մէկ հաշուեցոյցի մը մէջ 45,000, ուրիշի մը մէջ 40,000 ցոյց տուած է :

Սոյն փոխարժէքը ենթադրական կը գըտնէ եւ ցորչափ Տ. Ղեւոնդ Վրդ. չը կարե-

նայ ճշգրտել անոնց քանակը և որակը, իւրաքանչիւրը իւր գնման արժէքով յիշեալ 72 558 Ղրշ.ը կը զեղչէ իւր ծախուց գումարէն:

4. — Տ. Ղեւոնդ Վրդ. 362,519 Ղրշ. ելք նշանակած է իբր վճարեալ տոկոս նոր շինութեանց հաշուոյն կատարած փոխառութեանց:

Նկատելով որ՝ Ս. Աթոռոյ անուան եղած ամէն փոխառութիւն Տնօրէն Ժողովոյ որոշմամբ կատարել հարկ է, ըստ տրամադրութեան Կանոնագրի:

Նկատելով որ՝ յիշեալ Ժողովոյ ատենագրութեանց մէջ նոր շինութեանց համար եղած փոխառութեանց մասին ուէ որոշում մը չէ արձանագրուած:

Նկատելով որ՝ յիշեալը չի ճշգրտել թէ սոյն շինութեանց հաշուոյն ո՞ր թուականին՝ որմէ՞ քանի՞ Ղրշ. փոխ առած է եւ իբր Մայր գումար եւ տոկոս ո՞ր թուականին, որո՞ւ որչափ դրամ վճարած է:

Նկատելով որ՝ Տ. Ղեւոնդ Վրդ. սոյնգումանակ գումարները ո՛չ թէ Ս. Աթոռոյ՝ այլ իր իսկ անուան փոխ առած ըլլալը կը յայտարարէ:

Նկատելով որ՝ նոր շինութեանց հաշուոյն նուիրատուութիւններէ, գետնի վաճառումէ,

Ղրշ.	3,418,279	Համագումար հասութից ըստ Տ. Ղեւոնդ Վրդ.ի, ուրիկէ զեղչելով
	10,000	Տ. Մեսրոպ Վրդ.ի անուամբ անցուցածը, կը մնայ
Ղրշ.	3,408,279	որոյ վրայ աւելցնելով
	98,758	հանգուցեալ միաբաններու վարձարածիներէ պակաս մուտք նշանակուածը
Ղրշ.	3,502,037	համագումար՝ Տ. Ղեւոնդ Վրդ.ի գանձումներու:

Ծախուց կողմը

Ղրշ.	3,968,926	Համագումար ծախուց՝ ըստ Ղեւոնդ Վրդ.ի, ուրիկէ զեղչելով
	10,000	Տ. Մեսրոպ Վրդ.ի անուան ելք նշանակածը
Ղրշ.	3,958,926	որմէ զեղչելով նաեւ
	35,952	50 գնեալ գետնի գին
	72,258	յաւելեալ շինուածանիւթեր
Ղրշ.	470,729	50 362,519 վճարեալ տոկոս
Ղրշ.	3,488,196	50 կը մնայ իւր ծախուց զուտ գումարը զոր հանելով իւր գանձումներուն վերոնշանակեալ գուտ գումարէն՝
Ղրշ.	3,502,037	իւր գանձումները
Ղրշ.	3,488,196	50 իւր ծախքերը և վճարումները
Ղրշ.	13,840	50 կը մնայ՝ զոր պէտք է անցընել Տ. Ղեւոնդ Վրդ.ի պարտուց կողմը:
Ղրշ.	947,944	Ասոր վրայ աւելցնելով պահեստի Մատուկի հաշուէն առած գումարը՝ Տ. Ղեւոնդ Վրդ.ի նոր շինութեանց հաշուէն համագումար
Ղրշ.	961,784	50 պարտքը կ'ըլլայ:

վարձքերու գանձումներէ եւ միաբաններու վճարած դրամներէ զատ ամէն ատեն իր տրամադրութեան տակ ունէր իբր Ելմտից տեսուչ Ս. Աթոռոյ Մատուկին պատրաստ դրամը որ ամսավերջերու հաշուոց նայելով 500է մինչեւ 1500—2000 ոսկւոյ կը յանգէին:

Նկատելով որ՝ Ս. Աթոռոյ Մատուկին մէջ շատ անգամ մատակարարութեան ծախքերու բաւելու չափ դրամ գտնուած ատեն իսկ Տ. Ղեւոնդ Վրդ. չէ դադարած յանուն վանքին տոկոսաւոր փոխառութիւններ կնքելով իւր տրամադրութեան տակ գտնուած դրամի քանակը շատցնելէ:

Յանձնաժողովս կ'եզրակացնէ թէ Տ. Ղեւոնդ Վրդ. յիշեալ շինութեանց համար ամէն ատեն իր տրամադրութեան տակ գըտնուած դրամները գործածելով՝ երբեք տոկոսաւոր փոխառութիւն չէ կնքած սոյն հաշուոյն եւ որով իւր իբր վճարած ցոյց տուած 362,519 Ղրշ.ի տոկոսն ալ ընդունելի չը համարէր:

Ամփոփելով վերոյիշեալ հասութից եւ ծախուց վերաբերեալ յաւելումներն ու զեղչերը, կուենանք հասութից կողմը:

4. — ԳՆԵԱՆ ԵՒ ՎԱՃԱՌԵԱՆ ԿԱԼՈՒԹՅՈՒՆ

Յանձնաժողովոյս քննութեան ենթարկուած հաշուական խնդրոց կարեւոր մէկ մասը կը կազմեն (1893—1905) ժամանակամիջոցի մէջ վաճառեալ և գնեալ կալուածներուն խնդիրը:

Ա. — Վաճառեալ կալուածք.

Վերոնշանակեալ ժամանակամիջոցի մէջ Երուսաղէմի և Եգիպտոսի կալուածներէն ծախուածներուն համագումար արժէքը կը հասնի 36,782 Օսմ. ոսկւոյ, որոյ մանրամասնութիւնն է.

Աղեքսանդրիոյ գետին	28124
յ'Երուսաղէմ մեծ արտէն վաճառեալ գետիններ	6180
Ճառների քովի արտէն	132
յ'Երուսաղէմ Աթանասի գետին	308
» Գարնայի »	370
Երիզովի Այն-հաճլա արտը	492
Ի Գահիրէ 22 կտոր աւերակ շէնքեր	1022
Յուպպէի խրամէն վաճառեալ քարեր	154
	<hr/>
	36782

Ասոնցմէ զատ առաջինը և կարեւորագոյնը եղող Աղեքսանդրիոյ գետինը 41,131 կանգուն տարածութեամբ, 1900 թուականին ծախուած է Անգլ. ընկերութեան մը: Վաճառումը սկզբամբ որոշուած է Տնօրէն Ժողովոյ 3 մայիս 1899ի նիստին մէջ և տրուած բացատրութեանց նայելով զանազաններու հետ սակարկութենէ վերջ, 1900 փետրվարին ծախուած է վերոյիշեալ ընկերութեան:

Նկատելով որ՝ որոշումի և առուծախի գործողութեանց թուականներու մէջ ինը ամսուան ժամանակամիջոց մը անցած է շատերու կողմանէ խնդրանք մատուցուած ըլլալով՝ կարելի էր աճուրդի և հրատարակութեան ամէն պայմանները կատարել՝ բայց չէ կատարուած:

Նկատելով որ՝ այս տեսակ կարեւորագոյն խնդրոյ մը համար՝ փոխանակ դիմելու տեղւոյն ազգայնոց խորհրդին և անոնցմէ յանձնաժողով մը կազմելու, գործին ամբողջ անօրինութիւնը յանձնուած է միմիայն տեղւոյն Տեսուչ հանգուցեալ Վահրամ Վրդ. Ազարեանի, եւ այսպէսով շատ արդարացի դիտողութեանց եւ քննադատութեանց տեղի տրուելէն զատ, Ս. Աթոռոյ շահերուն մեծապէս վնասած ըլլալու հաւանականութիւն ալ կայ:

Յանձնաժողովս տեղի ունեցած զանցառութիւնը դատապարտելի կը գտնէ՝ եւ իւր Սրբազան Նախագահովը մէկտեղ՝ Տնօրէն

Ժողովոյ ամբողջ անդամները բարոյապէս պատասխանատու:

1895էն մինչ 1904 զանազան թուականներու Մեծ Արտէն մաս առ մաս 14220 կանգուն գետին վաճառելով՝ գանձուած է 6180 օսմ. ոսկի:

Յ'Երուսաղէմ կազմեալ Յանձնաժողովոյ կողմանէ եկած 17 դեկտ. 1907 թուական տեղեկագրին մէջ զխտել կը տրուի թէ, երբ մի կողմանէ վանական վարչութիւնը Վանքին նիւթական անձկութիւնը առարկելով յիշեալ չըջանի մէջ Մեծ Արտէն կարեւոր վաճառումներ ըրած է, նոյն չըջանի մէջ զանազան տեղեր մեծ մասամբ անկարեւոր գետիններ գնելու համար 2584 օսմ. ոսկի վրձարած է, ի բաց առեալ այն 4702 օսմ. ոսկիի գնումները՝ զորս Տէր Ղեւոնդ Վրդ. կը յայտարարէ կատարած ըլլալ ի հաշիւ Ս. Աթոռոյ:

Յանձնաժողովս ընդունելով սոյն գիտողութեան շատ իրաւացի ըլլալը, տեղի ունեցած գործառնութեանց և յոռի մատակարարութեան համար՝ Տնօրէն Ժողովը բարոյապէս պատասխանատու կը նկատէ, մանաւանդ երբ ի նկատի առնուի թէ այս հողերու վաճառման եւ գնման գործողութիւնք կատարուած են՝ առանց Մատուկին մէջ արձանագրուած ըլլալու մուտք եւ ելք, ինչ որ հաշուակալութեան մեծ զեղծում մ'է:

Ի ճառներ՝ Յունաց վանքին ծախուած

928 մէթր գետնի վաճառուը յ'երուսաղէմ կազմեալ հաշուեցննիչ Յանձնաժողովը օրինաւոր չի գտներ (տեսնել 17 դեկտ. 1907 իւր տեղեկագիրը), առարկելով թէ Տնօրէն ժողովոյ 1900 նոյ. 15ի տեղի ունեցած նիստին մէջ խօսքը միայն անցած է վաճառման, բայց վերջնական որոշում չէ տրուած, թէպէտեւ Տ. Ղեւոնդ Վրդ. իւր պատասխանագրոյն մէջ սոյն արտի վաճառուը՝ Տնօրէն ժողովոյ 23 օգոստ. 1901ի նստին մէջ վերջնականապէս որոշուած ըլլալը կը յայտարարէ. բայց նկատելով որ՝ յիշեալ ժողովոյ ատենագրութիւնը 1900 նոյ. 6էն սկսեալ ըստ օրինի Դիւանի կողմէ ստորագրուած չեն, այս տեսակ որոշում մը անընդունելի է:

Երիքովի Այն-Հաճլա անուանեալ արտին վաճառուը՝ յիշեալ Յանձնաժողովոյ կողմէն թէ՛ ապօրինի եւ թէ՛ Ս. Երուսաղիմայ շահուց տէսակէտով յոյժ միասակար դատուած է (տեսնել 17 դեկտ. 1907 տեղեկագիրը): Ապօրինի դատուած է:

Նկատելով որ՝ վաճառման որոշումը Տընօրէն ժողովոյ ատենագրութեանց տոմարին մէջ 1896 փետր. 19ի նիստին մէջ կայացած ցոյց տրուած, բայց արձանագրութիւնը նոյն տարւոյ Մարտ 11ի նստին ատենագրութիւնէն վերջը իբր շարունակութիւն նախորդ նիստի յիտոյ կատարուած: Վնասակար դատուած է:

Նկատելով որ՝ սոյն գետինը պատմական մեծ կարեւորութիւն ունի եւ հակառակ մի քանի հազար ոսկւոյ արժէք ունենալուն՝ ծախուած է 492 օսմ. ոսկիի, առանց ի հաշիւ առնելու թէ տարի մը առաջ նոյն գետնի ջուրի ճամբայներու շինութեանց համար՝ 202 օսմ. ոսկիի ծախք մը տեղի ունեցած է, որով գետնի գուտ փոխարժէքը կ'ըլլայ 290 օսմ. ոսկի:

Նկատելով որ՝ սոյն գետնի սեփականութեան մասին յարուցուած խնդիրը՝ վաճառուէն բաւական ժամանակ առաջ Երուսաղէմի կառավարական վարչական ժողովոյ կողմանէ քննուելով կարգադրուած էր ինը պատ Վանքի (տես Եղիշէ Վրդ. Չիլինկիրեանի 20 ապրիլ 1907 թուական նամակը):

Նկատելով որ՝ սոյն գետնի հակառակ իւր պատմական կարեւորութեան եւ իրական արժէքին՝ շատ ոչինչ գնով մը ծախուած է:

Նկատելով որ այս մասին Տնօրէն ժողովոյ ատենագրութեանց մէջ կատարուած ար-

ձանագրութիւնը կասկածելի հանգամանք մը կը ներկայացնէ:

Յանձնաժողովօ սոյն գետնի սեփականութիւնը դատի ենթակայ եղած ըլլալու մասին Տ. Ղեւոնդ Վրդ. ի մէջ բերած առարկութիւնները անընդունելի դատելով, կատարուած վաճառուը ապօրինի եւ Ս. Աթոռոյ շահուց միասակար կը նկատէ:

* * *

Բ. — Գնեալ կալուածներ

Յանձնաժողովոյս քննութեան ենթարկուած հաշուեցոյցերու եւ տեղեկագրերու մէջ սոյն անուան տակ ցոյց տրուած են.

Ա. — Այն կալուածները որոնց փոխարժէքը արդէն Ելք նշանակուած է Ս. Աթոռոյ հաշուեցոյցներուն մէջ.

Բ. — Այն կալուածները որոց գնման մասին ուէ որոշում և արձանագրութիւն չկայ, բայց Տ. Ղեւոնդ Վրդ. յետ դադարելոյ Ելեւոսից պաշտօնէ՝ Պոլիս եկած միջոցին յայտարարած ե թէ գնանք գնած է ի հաշիւ Ս. Աթոռոյ:

1. — Ասոնց առաջին մասը որոց համագումար արժէքը կը հասնի 2584 օսմ. ոսկիի գնուած է 1893—1902 տարիներու տեւողութեան միջոցին:

Նկատելով թէ՛ վերոյիշեալ ժամանակամիջոցին մէջ Ս. Աթոռոյ հաշուեցոյցերը ամէն տարի կարեւոր բացով մը գոցուած են եւ տոկոսաւոր պարտքը շարունակ աւելցած.

Նկատելով թէ՛ ծախու առնուած գետինները մեծաւ մասամբ բաժիններէ կը բաղկանան եւ կան անոնց մէջ անանկ կալուածներ՝ որոնք ապագային մաշիւլ նկատուելու վտանգին ենթակայ են, և բացի Եկեղեցական նկատումներով ծախու առնուած մի քանի կտորներէ, որոնցմէ ու է հասոյթ չը սպասուիր, միւսները ամէնքն ալ այսօր գրեթէ ու է վարձք չեն բերեր (տես 17 դեկտ. 1907 թուական տեղեկագիրը):

Նկատելով որ՝ սոյն գետնիներու կալուածագրերը, բաց ի միոյն՝ որ յանուն Տ. Վահրամ Վրդ. ի ելած է, միւսներն ամէնքն ալ Տ. Ղեւոնդ Վրդ. ի անուան առնուած, բայց ներքին կանոնագրի տրամադրութեան համաձայն ցարդ Ս. Աթոռոյ անուան վազըֆ եղած չեն:

Յանձնաժողովս սոյն գնումները անխորհուրդ և Ս. Երուսաղիմայ շահերուն անը-

պատ կը գտնէ, եւ հանդերձ իւր Սրբազան Նախագահով՝ Տնօրէն ժողովոյ անդամները ամենքն ալ բարոյապէս պատասխանատու:

2. — Վերոնշանակեալ գնումներու երկրորդ մասը, (տեսնել մանրամասնութիւնները 17 դեկտ. 1907 տեղեկագիրը) գնումներ՝ զորս Տ. Ղեւոնդ Վրդ. կը յայտարարէ կատարած ըլլալ տարբեր ժամանակներու մէջ ի հաշիւ Ս. Աթոռոյ, կը յանգին 4702 օսմ. ոսկիի գումարի մը, եւ տեղի ունեցած են առանց Տնօրէն ժողովոյ որոշման, եւ յանգէտս ամենայն միաբանութեան՝ ընդ որս է նաեւ անոր Սրբազան Նախագահը, այս մասին իւր տուած բացատրական գրերուն մէջ կը յայտարարէ թէ՛ այս գնումները կատարած է ի նկատ առնելով Ս. Աթոռոյ այն շահերը, որոց հողածութիւնը իրեն յանձնուած էր, եւ մէկ մասը գնած է՝ ո՛չ թէ դիտմամբ կամ յօժարութեամբ՝ այլ հարկեցուցիչ պարագաներէ ստիպեալ. և եթէ ասոնց ամէնուն կալուածագրերը իր անուան առած է՝ այս ուրիշ պատճառաւ չէ՛ բայց եթէ Ս. Աթոռոյ անուան կալուածագիր հանելն ըստ օրինի անկարելի ըլլալուն, ապա թէ ոչ երբեք չէ եղած որ իր հաշուոյն գնած մէկ կալուածը յետ ժամանակաց վանքին հաշուոյն անցուցած ըլլայ:

Միաբանական Ընդհ. ժողովը՝ որոյ հաւանութեան ենթարկուած էր Տ. Ղեւոնդ Վ. ի սոյն գնումներն ընդունել կամ մերժել, դիտել կուտայ որ սոյն գնումներն առանց Տնօրէն ժողովոյ զիտակցութեան և արտօնութեան կատարուած են, և կը յաւելու թէ կարելի է ընդունել միայն այն կալուածները՝ որոնք աթոռապատկան կալուածոց յարակից կը գտնուին, ցոյց տրուած արժէքներն ստուգելու պայմանաւ: Իսկ մերժած է կարգ մը անպէտ և մեծ մասամբ բաժիններէ բաղկացած կալուածներն 2697,85 օսմ. ոսկիի արժէքով՝ որոնցմէ ոմանք գուրկ են օրինաւոր կալուածագրերէ, եւ հետեւաբար ապագային զանազան դժուարութեանց եւ պատահականութեանց ենթակայ (տես մանրամասնութիւնները Երուսաղէմայ Ս. Պատրիարքին 6 փետ. 1908 թուական տեղեկագրին մէջ):

Յանձնաժողովս ընդունելով այն ամէն նկատողութիւնները՝ որոնք այս մասին ցոյց տրուած են նախորդ վարչութեան Ատենագրութեան Մասնաժողովին 2 օգոստոս 1908 թուական տեղեկագրին մէջ, նաեւ,

Նկատելով որ՝ վերոյիշեալ կալուածներէ մի քանիին փոխարժէքը Տ. Ղեւոնդ Վ. գնանգան հաշուեցոյցերու մէջ տարբեր տարբեր ցոյց տուած է, գնանք ըստ իր սովորութեան կը որ գումարներու վերածելու համար քմածին տոկոսներ բարդելով (տես նոր շինութեանց տոկոսներու համար ներկայացուցած հաշուեցոյցին վերջին երեսը):

Նկատելով որ՝ Տ. Ղեւոնդ Վրդ. սոյն կալուածները եթէ նոյն իսկ իր անուան գրնած ըլլար՝ պարտաւոր էր՝ ըստ միաբանական կանոնագրի Տրդ. յօդուածի՝ կանխաւ զեկուցանել Ս. Աթոռոյ Վարչութեան եւ կատարել նոյն յօդուածին ի՛նչ ի՛նչ տրամադրութիւնները,

Նոյնութեամբ կ'ընդունի յիշեալ Մասնաժողովոյ եզրակացութիւնը և անոր պէս արժան կը դատէ որ նախորդ Ելեւոսից Տեսուչ Տ. Ղեւոնդ Վ. Մագսուտեան կատարէ միայն Միաբանութեան ընդունած կալուածներու փոխանցումը գրեւոր սուղելով, իսկ մերժուածներուն փոխարժէքը վերադարձնէ Սուրբ Աթոռոյ:

Ծ. — ՊԱՀԵՍԻ ՄԵՏՈՒԿ

1900 տարւոյ մարտ ամսոյ սկիզբը, երբ Աղեքսանդրիոյ գետնին վաճառուէն զոյացած դրամով Վանքին պարտքը ամբողջապէս վճարուած էր, Տնօրէն ժողովը կ'որոշէ 5էն 10,000 լիբայի փոխառութիւն մը ընել իբր պահեստ և անոր համար մասնաւոր հաշիւ մը բռնել:

Նախորդ քննիչներու տեղեկագրերները իրաւամբ կը դիտեն թէ այդ որոշումը երեք անդամոց ներկայութեան տրուած է, եւ ատենագրութիւնն ստորագրած է՝ վասն Ատենագրի՝ Եղիշէ Վրդ. որ այն ատեն անդամ չէր:

Նոյն իսկ Տնօրէն ժողովն ամբողջապէս եթէ ներկայ ըլլար՝ դարձեալ այսպէս որոշում մը ապօրինաւոր պիտի ըլլար՝ որովհետեւ ըստ կանոնագրի թէպէտէ Տնօրէն ժողովը իրաւունք ունի փախառութիւններ կ'ընքելու՝ սակայն պարտաւոր է անոնց պէտքն ու պայմաններն որոշել: Վերոյիշեալ որոշման մէջ ոչ պէտքը արդարացուցուած է և ոչ պայմանները որոշուած: Գումարին քանակութիւնը անորոշ է, իսկ պահեստի դրամ անուանեալ՝ փոխառութեամբ ստացուած

գումար մը՝ բառերուն նշանակութիւնը մի- ամտօրէն փոխել է՝ որով ծիծաղելի պիտի ըլ- ան որոշողները, եթէ կարելի է այսպիսի ա- ծականով մը բառականա՛յ ա՛յն դառն հե- տեանքներու հանդէպ զոր այս խարդախ ո- րոշումը առաջ բերաւ :

Որոշման վերջին բառերն են մասնաւոր հաճիւ մը բռնել : Ասիկայ կը նշանակէ վան- քին տոժարաց մէջ չ'արձանագրել, այսինքն Ղեւոնդ Վրդ.ի յանձնել գումարը եւ թողուլ որ ինչ որ կուզէ ընէ այդ դրամով :

Եւ ահա գործողութիւնն է որ կ'սկսի :

Ճիշդ 1 Մարտ 1900 թուականաւ 10395 լիրա 15 զրշ՝ 24 անձերէ փոխ կ'առնուի եւ տարին չլրացած՝ 1054 լիրա 84 զրշ : նորէն կ'առնուի, այնպէս որ արտօնեալ 10,000 լի- րան արդէն 11,450 լիրա է իրր մայր դրամ, մէկ տարին չը բոլորած, գրեթէ ամբողջ 4 0/0 տոկոսով : Ապրիլ 20, 21 և Մայիս 3, 4ին մաս առ մաս Բռնէտի Լիօնէին կը յանձնուի զրամը՝ սակայն Մարտէն մինչեւ Ապրիլի վերջ երկու ամսոյ միջոցին որո՛ւ քով մնաց, ո՛ւր պահուեցաւ, տոկոս չը բերա՛ւ, այս բա- ները հարցնող մը չկայ, ապա վանքին դէմ բացուած դատի մը պատճառաւ, որպէսզի մի գուցէ գրաւուի՝ կ'ստիպուին պանքայէն քաշել պայմանաժամէն առաջ եւ ի հարկէ աննպատակ պայմաններով, և դրամը ուր փախցնելնին չգիտնալով փոխ կուտան Յու- նաց Վանքին՝ բաց պօստներով (au porteur) որով փոքր արկածի մը ենթարկեալ՝ կը վը- տանքի ազգին դրամը :

1901 Յունիս 22ին Պատրիարք եւ Տնօ- րէն ժողով ամէնքն ալ առանձինն առանձինն ստորագրելով՝ կը յայտարարեն առանձնաբեր- թենէ տարբեր տետրակի մը մէջ թէ որոշ- մանց համաձայն է այս եղած գործողութիւ- նը, թէպէտեւ փոխ առնուած գումարը զգա- լի կերպով առաւել էր որոշուածէն : Անկէ վերջ Ղեւոնդ Վրդ. յանդգնօրէն կը շարու- նակէ անդադար փոխ առնել, պարտապա- հանջներու թիւը հարիւրի կը մօտենայ և պարտամուրհակները կը նորոգուին՝ շարու- նակ տոկոսը վրան բարդելով, այնպէս որ 1904 դեկտ.ի վերջ 83 հատ պարտամուրհա- կով վանքը կը պարտի 32,302 լիրա 14 1/4 զրշ : գրեթէ ամբողջը 4 0/0 տոկոսով : Ղեւոնդ Վ. ճարպիկ հաշուագիտութեամբ այս գումարը կը ցրուէ հաշուոց մէջ, մաս մը փոխ կուտայ

նոր շինութեանց հաշուոյն Լ. Օ. 9479.44, մաս մը Ելեւմտից Սնտուկին, առնք իրա- րու տոկոս կուտան եւ վերջապէս պահեստի սննուկի հաշիւը կը փակուի 1904 դեկտ.ի վերջ, սակայն փոխառութիւնք կան եւ կը մնան :

Այս 83 հատ պէսպէս պարտամուրհակ- ներու գոյութիւնը չ'կրնար սակայն կասկած չ'տալ Յանձնաժողովիս՝ թէ ասոնցմէ զատ ուրիշներ ալ չ'կան եւ թէ տոկոսաւոր պար- տուց գումարը ճշմարտապէս 22,302 լիրա 14 1/4 զրշ : էր 1904 տարւոյ վերջ : Արդարեւ սոյն թուանշանները քաղցիցինք պահեստի սննուկի հաճիւ անունը կրող մասնաւոր տետ- րակէ մը՝ որ բնաւ հաշուետուարի մը կեր- պարանքը չունի : Ասիկա՝ պարզապէս պար- տամուրհակներու ցուցակ մ'է և իւր վերջին էջերուն մէջ կը պարունակէ հաշուեկշռի ձե- ւով համառօտութիւններ և ամփոփումներ՝ որք յայտնի կերպով վերջէն յօրինուած են՝ և որ չեն պարունակեր պարտամուրհակաց ամբողջութեան ամփոփումը :

Այս՝ այն տետրակն է որուն համար ըս- ուած է նախորդ տեղեկագրերու մէջ թէ թուահամարներու քերթուածներ կան, և թէ՛ թուականներու յեղաշրջումներ կը պա- րունակէ, այս պատճառաւ է որ Յանձնաժողովս ալ կը կասկածի այս արձանագրութեանց ստուգութեան, եւ վստահ չէ թէ ի չըջարե- րութեան գտնուած պարտամուրհակները հա- մաձայն են այս ցուցակին, նա մանաւանդ երբ նկատուի թէ տոկոսաւոր հաշուոց մէջ թուականները մեծ կարեւորութիւն ունին :

Յանձնաժողովս՝ նկատելով որ այս առ- մարը իրր հաշուական տուժար չկրնար ըն- դունուիլ եւ թէ Ղեւոնդ Վրդ. ըստ որոշ- ման պարտական էր կանոնաւոր հաշուետո- մար ունենալ՝ որուն մէջ բանած տոկոսներ միանգամայն որոշ կերպով գտնուէին, մա- նաւանդ ասանկ կարեւոր գումարի մը հա- մար, զինքը պատասխանատու կը ճանչնայ այս զեղծումին մասնաւորապէս, եւ ամէն ստորագրողները՝ որոնց գլուխն է ինքն եւս՝ ընդհանրապէս :

Բացի 1893-1904, 12 տարուան մատակարարութեան հաշիւներէն, որոնց մասին Յանձ- նաժողովս իւր քննութեանց արդիւնքը վերը՝ իւր պատկանեալ բաժնին մէջ ցոյց տուաւ, Յանձնաժողովոյս քննութեան ենթարկուած են 1905-1908 եռամեայ շրջանի մատակարա- րութեանց միաբանական Ընդհ. ժողովոյ կողմանէ վաւերացեալ հաշուեցոյցերն և 1908-1909 տարեշրջանի համար կազմեալ Ելմտացոյցը :

Յետ քննութեան տեսնուեցաւ որ .

1905—1906 տարւոյ մուտքն եղած է	Լ. Օ.	6369. 92
Ելքը	»	9139. 05
Որով այս տարուան բացը	»	2769. 13
1906—1907 տարւոյ մուտքը	»	11891. 51
Ելքը	»	11358. 34
Որով այս տարուան հասուցից առաւելութիւնն է	»	533. 17
1907—1908 տարւոյ մուտքը եղած է	»	9919. 75
Ելքը	»	10382. 01
Որով այս տարուան բացը	»	462. 26

զեղչելով 1906—1907 տարեշրջանի հասուցից առաւելութիւնը միւս երկու տարիներուն բացերու գումարէն՝ կը տեսնենք որ սոյն եռամեայ շրջանի մէջ 2698 Օսմ. ոսկիի բաց մը գոյացած է, որ բարդուած է վանքին արդէն մեծ գումարի մը յանգած պարտուց վրայ :

Նաեւ բաղդատելով վերջին 4 տարեշրջաններու տոկոսաւոր պարտուց քանակը, կը տես- նեմք թէ նախորդ Ելեւմտից Տեսուչ Տ. Ղեւոնդ Վրդ.ի գործէ քաշուելու թուականին, այն է

1905 Ապրիլ 30ին տոկոսաւոր պարտքն էր	Լ. Օ.	14034. 64
Պահեստից հաշուոյն պարտամուրհակներով	»	9691. 92
Գումար	»	23726. 56
Որ մէկ տարուան մէջ աւելնալով	»	1609. 61
1906 Ապրիլ 30ին եղած է	»	25336. 17
մէկ տարուան մէջ աւելնալով	»	693. 93
1907 Ապրիլ 30ին եղած է	»	26030. 10
մէկ տարուան մէջ աւելնալով	»	534. 87
1908 Ապրիլ 30ին եղած է	»	26564. 97

Երեք տարւոյ շրջանի մէջ տոկոսաւոր պարտքը 2838 Օսմ. լիրա աւելնալէ զատ՝ երբորուն եւ անտոկոս պարտուց քանակը, որ 1904—1905 տարեշրջանի վերջը 1057 Օսմ. ոսկի էր, 1907 տարեշրջանի վերջ 3131 Օսմ. լիրայի յանգելով՝ նա եւս աւելցած է 2074 լիրա, որով սոյն եռամսեայ շրջանի մէջ տո- կոսաւոր եւ անտոկոս պարտուց յաւելումը եղած կըլլայ 4912 Օսմ. լիրա :

Բայց ինչպէս վերը տեսանք, յիշեալ 3 տարւոյ իրական բացը 2698 Օսմ. լիրա ըլլա-

լով, կը հասկցուի թէ վերագրեալ 4912 Օսմ. լիրա յաւելեալ պարտուց փոխարէն Ս. Ա- թոռոյ դրամն եւ գոյքը ու պահանջն ալ սոյն եռամսեայ շրջանի մէջ 2214 Օսմ. լիրայի յա- ւելում մը ունեցած են :

Հաշիւներուն քննութեան վերահասու ըլլալով որ Սուրբ Աթոռոյ վարչութիւնը սոյն 3 տարւոյ շրջանին մէջ թիւ 86 Մեծ Օթէլի անգանձելի մնացած չորս տարուն վարձուց փոխարէն 1906ին 3875 Օսմ. լիրա գանձելէն զատ նոյն օթէլին մինչ 1909 տարւոյ փետ.ի

վերջ տասնամյակն 550 օսմ. ոսկի վարձքն ալ կանխիկ գանձած, որով եռամեայ շրջանի հասութից քանակը արտաքոյ կարգի առաւելութիւն մը ունեցած է, Յանձնաժողովս ուզեց հասկնալ թէ՛ հակառակ հասութից սոյն առաւելութեան ինչպէս կըլլայ որ դարձեալ 2698 օսմ. լիբայի բաց մը կը գոյանայ և քննելով տեղեկացաւ որ Երուսաղէմի և Յոպպէի դիզեալ կալուածական տրոց համար սոյն եռամեայ շրջանի մէջ 1491 օսմ. լիբա վըճարելէն զատ Երուսաղէմի, Յոպպէի եւ Իսմազիտի մէջ ի հիմանէ նորոգեալ կալուածոց համար 1670 օսմ. լիբա ծախք եղած, նաեւ 303 լ. օ. վճարուելով ճառների մէջ 9 տէօնիւմ գետնի մը կէսը յանուն Ս. Աթոռոյ գնուած է: 1905—1907 երկամեայ շրջանի տեղեկագրին մէջ թէպետեւ վերոյիշեալ գնումէն զատ, նաեւ Լիֆթայի մէջ մի քանի կտոր հողային կալուածներու, և մին Յովհաննու Մննդեան կոչուած ճանապարհին մէջ 15000, միւսը ճառների մէջ 5000 կանգուն ուրիշ երկու գետին ծախու առնուած ըլլալը յիշուած է, բայց ո՛չ տեղեկագրին եւ ո՛չ ալ հաշուեցոյցներու մէջ ասոնց արժէքը նշանակուած չըլլալով, սոյն վերջին գնումներու կարեւորութեան աստիճանը հասկնալ կարելի է եղած:

Բաղդատելով վերոգրեալ գումարները կը տեսնեմք որ 4325 օսմ. ոսկւոյ բացառիկ հասոյթի մը փոխարէն Ս. Աթոռոյ վարչութիւնը, կալուածական տրոց եւ նոր շինութեանց եւ հողային գնումներու համար 3464 օսմ. լիբայի բացառիկ ծախք մը ըրած է: Ասով հանդերձ Յանձնաժողովս դիտել կուտայ թէ երբ մի կողմանէ Ս. Աթոռոյ տոկոսաւոր եւ անտոկոս պարտուց քանակը օր աւուր աւելնալով 29696 ոսկւոյ կը յանգէր, վանական վարչութիւնը փոխանակ նոր ի նորոյ շինութիւններ ընելու եւ հողեր գնելու պարտական էր հասոյթները սոյն պարտուց վճարման յատկացնելով, և ընդհ. մատակարարութեան յձախուց մէջ շատ տարիներէ ի վեր սովորութիւն դարձած շտապութեանց վերջ տալով, կարելի եղածին չափ պարտքը թեթեւցնել, ինչ որ ցաւի սիրտ կը տեսնենք թէ չէ ըրած, ընկիւնքալ չունի ցորչափնոմոզում չգոյացնէ թէ պարբերական պարտուց գոյացումը եթէ մեծ մասամբ զեղծումներէ և յոռի մատակարարութենէ առաջ եկած է, կալուածական մեծամեծ շինութիւններն և

հողային գնումներն են որ այդ զեղծմանց դուռ բացած և բարոյական և նիւթական մեծամեծ վնասուց տեղի տուած են:

Վերոյիշեալ եռամեայ շրջանի հաշուոց քննութեան առթիւ Յանձնաժողովոյս ուշադրութիւնը գրաւած է նաեւ թիւ 86 Մեծ Օթէլի չորս տարուան յետաձնաց վարձուց և անոնց բռնած տոկոսներու 120000 ֆր. գումարի փոխարէն 90,000 ֆր. գանձուելով և 3000 ֆր. արժէքով ինչ ինչ կարասիներ ստանալով, վարձակալին և անոր երաշխաւորին հաշիւը փակուած ըլլալու խնդիրը: Սոյն խնդրոյ առթիւ Յանձնաժողովոյս արած մաղբութեան տակ գտնուած գրութեանց քննութենէն հասկցուեցաւ թէ վերոյիշեալ օթէլի վարձակալ Յագուպ-Նալ կոչուած անձը ըստ պայմանագրութեան 1902 Յունիս 1էն մինչեւ 1906 Մայիս 31, չորս տարուայ վարձքերը եւ անոնց 7% պայմանեալ տոկոսը առանց վճարելու օտար երկիր մեկնած ըլլալուն, երաշխաւորին Պաուս Փօն Ուսթինօֆի դիմում եղած է, եւ յետ երկար բանակցութեան՝ որոյ մէջ զլիսաւոր դերը Պրն. Սրապիոն Մուրատեան ազգայինը կատարած է, կարելի եղած է համաձայնութիւն գոյացնելով պանդոկը պարպել տալ և յիշեալ Ուսթինօֆի մի յայտարարութիւնը ձեռք ձգել, որով նա յանձնառած է Յագուպ-Նալի պարտական վարձքերը որոշեալ կարճ պայմանաժամի մէջ վճարել, իսկ հակառակ պարագային իւր ի Յոպպէ գտնուած կալուածները վանքին փոխանցել: Արդ՝

Նկատելով որ՝ ի ձեռքին գտնուած պայմանագրութենէն զատ յիշեալ Պրն. Ուսթինօֆը յայտարարագիր մը տուած է՝ որով պայմանագրին օրինական թերութիւնները եթէ իրօք կային, լրացած կրնային համարուիլ, և եթէ մինչեւ իսկ դատի ալ ձեռնարկել պէտք ըլլար, յիշեալ Ուսթինօֆը բազմահարուստ կալուածատէր մը ըլլալով կարելի էր վանքին պահանջը՝ հանդերձ դատական ծախիւք ամբողջովին գանձել:

Նկատելով որ՝ եթէ նոյն թուականին վանքին դրամական անձկութեան մէջ ըլլալը իրաւ ալ ըլլայ, կարելի էր տոկոսաւոր փոխառութիւն կնքել, ինչ որ նոյն տարիներու ընթացքին շատ պարագաներու մէջ ըրած է վանական վարչութիւնը, և

Նկատելով որ՝ յիշեալ Պաուս Ուսթինօֆի 120,000 ֆր. գումարը ամբողջովին վըճարուած, բայց անոր 30,000 ֆր. շտապ գործին միջնորդող անձերու ձեռք անցած ըլլալուն ինչ ինչ կողմերէ կը յայտարարուի:

Յանձնաժողովս այս տեսակ զեղչի մը հաւանութիւն յայտնած ըլլալուն համար Տընօրէն Ժողովը բարոյապէս պատասխանատու կը գտնէ:

7. — ԵՂՐԱԿԱՅՈՒԹԻՒՆ

Յանձնաժողովս՝ տուեալ սահմանաց մէջ կատարած իւր քննութիւնները խտացնելով կը հասնի հետեւեալ եղբակացութեանց.

1. — Կը հաստատէ թէ Միւր. Ընդհ. Ժողովը բարոյական պատասխանատուութեան մեծ բաժին ունի՝ քանի որ վերին հսկողութիւնն ի գործ չէ դրած վանքին վարչական մեքենային վրայ, այլ միայն բաւականացած է պղտոնական տրտունջներ ունենալ ինքն իր մէջ՝ առանց ի հարկին եւ ի ժամանակին դիմելու Ազգային Կեդրոնական Վարչութեան վերին իշխանութեան, ի դարման չարին:

Պահեստից կրկին տոկոս թիւ 16 պարտավորական	1. 0.	30. 88
Ցուցակը կորսուած ծախք	»	65. 14
Որմնադիր Մարգարին բաշխուած 10 գաղղիական ոսկի	»	8. 80
Կանխեղի համար Սայատօֆի նուիրած 200 մանէթը	»	21. 29
Պատկերհան Ճգնաւորեանի դրամը	»	400. 00
Գէորգ Եպիսկոպոսի տուած դրամը	»	350. 00
Արթինօֆի բաշխուած դրամը (պարտավորական պարտքը)	»	774. 03
»	»	1650. 14
»	»	138. 40
Նոր շինութեանց հաշույն պարտքը	»	2697. 85
Նոր գնեալ կալուածք անընդունելի	»	9479. 44
Պահեստից դրամէն առածը	»	13,965. 83

4. — Կը հաստատէ թէ՛ նախորդ Երուսաղէմայ Պատր. փոխանորդ Տ. Գէորգ Արք. Եպիսկ. Երէցեան ուղղակի պատասխանատուն է Կ. Պօլսոյ փոխանորդարանի իր իննամեայ պաշտօնավարութեան շրջանին յոռի մատակարարութեան՝ որու հետեւանօք իբր 1000 օսմ. ոսկի աւելի մտնուած է Երուսաղիմատան սովորական ծախուց մէջ: Նկատելի է նոյնպէս որ՝ ուղղակի իւր իրաւատուութեան ենթարկեալ Ետի-Գուլէի և Եալովայի ազարակներն անխնամ թողուած եւ իրագոռ ապարդիւն եղած են, մինչդեռ քիչ մը խրղւճամիտ և հեռատես անտեսութեամբ կարելի

2. — Կը հաստատէ թէ՛ Տնօրէն Ժողովը, զուրկ օրինաւոր կազմութենէ, գոնէ փոյթ չէ ունեցած իւր պաշտօնավարութեան պարբերական համարատուութիւնն ընել առ Միւր. Ընդհ. Ժողովը. երեւոյթները փրկելու համար որոշումներ ձեւացուցեր է, բայց իրօք անտարբեր — չ'ըսելու համար մեղսակից — գտուեր է կարեւոր խնդիրներու մէջ զլիսաւոր դերակատարներու նկատմամբ, որով ծանր պատասխանատուութեան տակ կ'իյնայ Միւր. Ընդհ. Ժողովոյ առջեւ մասնաւորապէս, եւ Ազգ. վերին իշխանութեան առջեւ ընդհանրապէս.

3. — Կը հաստատէ թէ՛ Ելեւմտից նախկին տեսուչ Գեր. Տ. Ղևոնդ Վրդ. Մագսուտեան, իւր քմածին եւ անպատասխանատու պաշտօնավարութեամբ ո՛չ միայն բարոյական ծանր պատասխանատուութիւն մ'ունի, այլև վերել տրուած հաշուական բացատրութեանց հետեւանօք պարտի անպայման վանքին վերադարձնել 13,965. 83 օսմ. ոսկւոյ գումարն ըստ հետեւեալ ցուցակին.

Եր Ետի-Գուլէի ազարակին 7 տարուան արդիւնքը՝ 1758 օսմ. ոսկի, ինչպէս նաև՝ Եալովայի խանին վաճառման արդիւնքը 700 օսմ. ոսկի՝ ամբողջութեամբ հասցնել Ս. Աթոռ: Այս վաճառման մասին այս էր գոնէ Տ. Յարութիւն Ս. Պատրիարքին յանձնարարութիւնը՝ իւր 5 Յունիս 1903 թուական պաշտօնագրով՝ ուղղեալ առ Տ. Գէորգ Եպիսկ. Երէցեան: Յամենայն դէպս Յանձնաժողովս պարտաւոր կը գտնէ զՏէր Գէորգ Արք. Երէցեան 105 ոսկւոյ վերել բացատրեալ գումարին հատուցման:
---

5. — Եւ վերջապէս Յանձնաժողովս կը հաստատէ թէ՛ վարչական անկանոնութիւն, կանոնադանցութիւն, թերի կամ կեղծ հաշուակալութիւն, հակակշռի պակաս, և Եւմոացոյցի անգոյութիւն կամ անգործադրութիւն՝ հաւասարապէս յառաջ բերած են վանքին արդէ տազնապալի վիճակն:

Զայտօրիկ յայտագրելով Պատկ. Ժողովոյդ՝

Մնամք խորին յարգանքով

Ա. Ե. Դ. Կ. Բ. Գ.

Երուսաղիմայ Հաւուց Քննիչ Խորհրդարանական Յանձնաժողովոյ

(ՍՏՈՐԱԳՐՈՒՅԻՆԸ)

ՅՈՎՍԷՓ ԵՌԵՍՈՒՅԵԱՆ   ԼԵՒՈՆ ՍՍ.Ա.ԹՃԵԱՆ   ՄԻՀՐԱՆ ԳԱՐԱԳԱՇԵԱՆ
ԳԱՐԵԳԻՆ ՏԷՄԻՐՃԻՊԱՇԵԱՆ   ՊԱՐԳԵՒ ՓԱՓԱԶԵԱՆ   ՅԱԿՈԲ ԳՈՐԵԱՆ

Կ. Պոլիս
21 Մայիս 1909

